

УДК 159.9.07:[159.9:316.362
DOI: 10.31732/2663-2209-2025-79-459-464

Дата надходження: 10.08.2025
Дата прийняття до друку: 22.09.2025
Дата публікації: 30.09.2025

Ця робота ліцензується відповідно до [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

ПОНЯТТЯ «МОЛОДА ПОДРУЖНЯ ПАРА» У ПСИХОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Ганна Скляр¹, Світлана Підручна²

¹Кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, ЗВО «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: HoncharovaGO@krok.edu.ua, ORCID: orcid.org/0000-0001-9366-4591

²Здобувачка вищої освіти ступеня магістр, ЗВО «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна, e-mail: PidruchnaSV@krok.edu.ua

THE CONCEPT OF "YOUNG COUPLE" IN PSYCHOLOGICAL RESEARCH

Hanna Skliarova¹, Svitlana Pidruchna²

¹PhD (Psychological sciences), KROK University, Kyiv, Ukraine, e-mail: HoncharovaGO@krok.edu.ua, ORCID: orcid.org/0000-0001-9366-4591

²Master's student, "KROK" University, Kyiv, Ukraine, e-mail: PidruchnaSV@krok.edu.ua

Анотація. У статті здійснено аналіз феномену молодого подружжя в контексті сучасних трансформацій інституту сім'ї.

Особливу увагу приділено розмежуванню понять «сім'я» і «подружжя» з позицій соціально-психологічного аналізу. Для цього теоретично досліджено наявні у науковій психологічній та юридичній літературі підходи до пояснення зазначених термінів. Право є одним з різновидів суспільних норм, які регулюють найважливіші для людей питання. З огляду на те, що реєстрація укладення шлюбу чи народження дитини регулюється законодавством, його дослідження в даному контексті теж є доречним та необхідним.

Проведений аналіз дозволив зробити висновок про наявність таких практик вживання слів «сім'я» та «подружжя»: 1. Вони можуть вживатися як взаємозамінні, якщо про сім'ю говориться в сенсі підсистеми чоловік-дружина. Для конкретизації саме такого випадку існує спеціальний термін – подружня сім'я (бездітна з різних причин подружня пара). 2. Для використання поняття «сім'я» по відношенню до осіб, об'єднаних родинними зв'язками (кровними чи законними), необхідною є умова, що один з них є дорослим, а інший дитиною.

Визначено, що критерії ідентифікації подружжя як молодого є умовними, і найчастіше для цього використовують вік партнерів (до 30-ти років), «стаж» шлюбу (в середньому – до 5-ти років), особливості адаптаційних процесів, що відбуваються у парі. Наголошується на важливості врахування не тільки кількісних критеріїв, які можна виміряти кількістю років, а й якісних особливостей, які можна з'ясувати, тільки провівши більш глибоке дослідження особливостей взаємодії пари та взаємної адаптації партнерів. Це важливо, оскільки шлюб, укладений навіть між особами пенсійного віку, перші роки свого існування вважатиметься молодим.

Також у статті окреслено ключові труднощі цього періоду (побутові, комунікативні, рольові, соціокультурні) та його позитивні сторони (високий рівень задоволеності шлюбом, емоційна підтримка та прагнення партнерів до особистісної ідентифікації один з одним).

Ключові слова: молоде подружжя, сім'я, шлюб, подружжя, подружня сім'я, сімейна система.

Формул: 0, **рис.:** 0, **табл.:** 0, **бібл.:** 18

Annotation. The article analyses the phenomenon of young married couple in the context of modern transformations of the family institution.

Particular attention is paid to the distinction between the concepts of 'family' and 'spouses' from the standpoint of socio-psychological analysis. To this end, the author theoretically examines the approaches to explaining these terms available in the scientific psychological and legal literature. Law is one of the types of social norms that regulate the most important issues for people. Given that the registration of marriage or childbirth is regulated by law, its study in this context is also appropriate and necessary.

The analysis allowed us to conclude that there are the following practices of using the words 'family' and 'spouses': 1. They can be used interchangeably if the family is referred to in the sense of the husband-wife subsystem. To concretise such a case, there is a special term - a married family (a married couple without children for various reasons). 2. To use the term 'family' in relation to persons united by kinship (blood or legal), it is necessary that one of them is an adult and the other is a child.

It is determined that the criteria for identifying a couple as young are conditional, and most often the age of the partners (up to 30 years), the 'length of marriage' (on average - up to 5 years), and the peculiarities of adaptation processes taking place in a couple are used for this purpose. The author emphasises the importance of taking into account not only quantitative criteria that can be measured by the number of years, but also qualitative features that can only be found out by conducting a deeper study of the peculiarities of couple interaction and mutual adaptation of partners. This is important because a marriage, even between people of retirement age, will be considered young in its first years.

The article also outlines the key difficulties of this period (domestic, communicative, role, socio-cultural) and its positive aspects (high level of marriage satisfaction, emotional support and partners' desire for personal identification with each other).

Key words: young couple, family, marriage, married couple, spouses, married family, family system.

Formulas: 0, **Fig.:** 0, **Tab.:** 0, **bibl.:** 18.

Постановка проблеми. У сучасному світі, що зазнає стрімких змін у соціальних, економічних і культурних сферах, інститут сім'ї переживає суттєві трансформації. Зростання кількості розлучень, відтермінування часу укладення шлюбу, переосмислення гендерних ролей і поширення альтернативних моделей сімейного життя актуалізують необхідність наукового осмислення таких явищ, як сім'я і подружжя. Особливої уваги у житті чоловіка та дружини потребує період, коли їх пару можна охарактеризувати як молоду подружню, оскільки саме в цей час між шлюбними партнерами виникає значна кількість труднощів, пов'язаних з побутом, комунікацією, особистими межами, узгодженням цінностей і моделей поведінки; відбувається, тобто встановлюється нова система стосунків й адаптація до спільного життя.

Попри очевидну важливість цього періоду, поняття “молода подружня пара” залишається недостатньо визначеним. У багатьох випадках воно зводиться до формальних параметрів (вік, стаж шлюбу), тоді як його змістовне, соціально-психологічне наповнення вимагає глибшого вивчення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання трансформації інституту сім'ї та подружніх стосунків активно висвітлювалися в працях зарубіжних і вітчизняних учених. У вітчизняній психології важливі аспекти функціонування сім'ї та подружжя розкрито в роботах О. Васильченко, Т. Титаренко, Є. Потапчука, О. Фальова, А. Буковинського, які досліджували роль емоційної підтримки, процеси адаптації та міжособистісної взаємодії в подружжі.

Горецька О. аналізує психологічне здоров'я сім'ї через ціннісну єдність і функціонально-рольову узгодженість (Горецька, 2015). Кікінежді О. і Говорун Т. вивчають соціокультурну детермінацію ролей у шлюбі та вплив гендерних установок на якість стосунків (Говорун & Кікінежді, 2004). Менабдишвілі Н. звертається до питань розподілу обов'язків в сучасних сім'ях та взаємовідносин подружжя (Менабдишвілі, 2014). Васильченко О. пише про сучасні підходи до дослідження сім'ї та різних аспектів шлюбних відносин (Васильченко, 2016). В. Сатир зробила вагомий внесок у розвиток системної сімейної терапії, наголошуючи на важливості особистісного зростання партнерів як запоруки стабільності стосунків (Satir, Banmen, Gerber & Gomori, 1991). Д. Олсон, автор методики FACES, розробив модель оцінки згуртованості та адаптивності сім'ї, яка широко застосовується в діагностиці сімейних відносин (Olson, 2000).

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Термінологічне розмежування понять “сім'я” і “подружжя” залишається недостатньо чітким у психологічній літературі, що ускладнює системний аналіз цих явищ. Окрім того, в більшості наукових праць поняття “подружжя” розглядається узагальнено, без чіткого визначення критеріїв віднесення пари до молодої подружньої.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в теоретичному дослідженні поняття “молоде подружжя” як окремого соціально-психологічного феномену.

Виклад основного матеріалу дослідження. Часто поняття “шлюб” та

“сім’я” використовують в якості взаємозамінних. Такий досвід є обґрунтованим, але не в усіх випадках вказані слова є тотожними (Чигир, 2012).

“Сім’я..., як правило, поєднує не тільки чоловіка й жінку, але і їхніх дітей, а також інших родичів або просто близьких подружжю і необхідних їм людей” (Кошонько, 2009).

О. Васильченко в статті “Сучасні підходи до дослідження сім’ї у психології” зазначає, що традиційним визначенням сім’ї вважається те, відповідно до якого “до її складу входять гетеросексуальні чоловік і жінка та їхні діти” (Васильченко, 2016). “Сім’я ... об’єднує як чоловіка з дружиною, так і їхніх дітей, а також і інших родичів чи близьких людей... Сім’я починається лише з народження дітей і її не можна розглядати як просту сукупність індивідів, а лише як якісно новий суб’єкт, який набуває нових властивостей, що можуть не зводитись до властивостей цих окремих індивідів”.

Пояснюючи різницю між досліджуваними поняттями, Чигир О. пише, що “поняття “подружжя”, так само як і поняття “шлюб” розглядає лише взаємини між чоловіком та дружиною, не розглядаючи вплив на ці стосунки дітей” (Чигир, 2012).

Буковинський А. визначає “подружжя” як “добровільний союз між чоловіком і жінкою, заснований на взаємній любові, який передбачає народження і виховання дітей. Подружжя – визначення стану, в якому перебувають два індивідуума, що мають на меті створення сім’ї та можливе народження дітей” (Буковинський, 2012).

Отже, у наукових дослідженнях наголошується, що подружжя – це суб’єкти взаємин, які передбачають емоційно-особистісне єднання, правову й моральну відповідальність за реалізацію взаємних зобов’язань (спільно вести господарство, підтримувати одне одного й забезпечувати реалізацію сімейних функцій).

Як бачимо, один з критеріїв віднесення пари до подружньої – юридичне

оформлення стосунків партнерів, наявність такого юридичного факту, як реєстрація шлюбу. Наявність правового регулювання питань шлюбу та сім’ї демонструє важливість для суспільства впорядкованості цих стосунків, прав та обов’язків, що з них випливають. Згідно із Сімейним кодексом України, “Шлюбом є сімейний союз жінки та чоловіка, зареєстрований у органі державної реєстрації актів цивільного стану. Сім’ю складають особи, які спільно проживають, пов’язані спільним побутом, мають взаємні права та обов’язки. Подружжя вважається сім’єю і тоді, коли дружина та чоловік у зв’язку з навчанням, роботою, лікуванням, необхідністю догляду за батьками, дітьми та з інших поважних причин не проживають спільно. Сім’я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства” (Сімейний кодекс України, статті 3, 21, 2022 року).

Відповідно до Навчально-наочного підручника, виданого за рекомендацією Національного університету «Одеська юридична академія», у типології сімей виокремлюється бездітні, одnodітні, малодітні та багатодітні сім’ї (Цільмак & Лефтеров, 2022).

Отож, якщо спиратися на національне законодавство, яке є відображенням розвитку суспільства та його цінностей, чоловік та дружина вже можуть називатися сім’єю, навіть, за відсутності у них дітей. Якщо ж подивитися на аналізовані терміни з точки зору класичних підходів у психології – сім’ю можуть складати мінімум дві особи, одна з яких обов’язково є дитиною. Така сім’я може бути довільної статевої комбінації, але неодмінно включати одну дорослу особу із легально належною до неї дитиною.

При цьому, слід враховувати, що “сім’я складається з трьох основних підсистем: чоловік – жінка; батьки діти; дитина – дитина. Ці системи відносно автономні, проте взаємозалежні у

повсякденному житті”. І якщо ми говоримо тільки про першу підсистему, поняття “сім’я” та “подружжя” можуть розглядатися як синоніми (Ренке, 2010). Для опису таких відносин, де “основна вісь стосунків визначається свояцтвом (чоловік – дружина), а не спорідненістю і батьківством” (Кравець, 1995), ряд авторів використовують термін “подружня сім’я” (Ренке, 2010). Подружня сім’я – бездітна з різних причин (В.М. Поліщук та ін., 2021), в такій сім’ї “чоловік і жінка відмовляються обмежувати всі свої інтереси інтересами дітей. Поступово зростає автономність чоловіка й жінки, коло значущого спілкування виходить за межі шлюбу; домінують егалітарні стосунки між чоловіком і дружиною” (Васильченко, 2016).

Щодо такої ознаки подружжя, як молоде, Волошок О. визначає «молоде подружжя» як стійке, але ще не сформоване цілком об’єднання, в якому вибудовується спільна ідентичність на рівні «Ми» (Волошок, 2019).

В українській і зарубіжній науковій традиції немає єдиної формули, яка б однозначно встановлювала нижню та верхню межу «молодого сім’ї» за хронологічним (наприклад, «до 3 років шлюбу» чи «до 7 років») чи віковим (20-30 років чи 25-35) критеріями. Їх важко визначити однозначно, оскільки можна одружитися у 35-40 років, і все одно перші 2-3 роки спільного життя подружжя вважатимуться «молодим шлюбом» (Федоренко, 2007).

У працях Д. Олсона (Olson, 2000) та Дж. Готмана (Gottman & Silver, 2015), подружжя вважається «молодим», якщо ще не пройшло етап адаптації до нової ролі «чоловік – дружина», не встановило остаточно звички сімейного побуту та перебуває в процесі активного узгодження рольових позицій, «притирання» характерів та формування спільної ідентичності, народження або планування дитини.

Отже, у соціологічних та психологічних дослідженнях, говорячи про

«молоде подружжя», найчастіше, орієнтуються на наступні приблизні критерії: вік партнерів (до 30 або 35 років), стаж спільного життя (до 3, 5 чи 7 років). Вирішальним чинником віднесення подружжя до категорії молодого, стає не тільки стаж подружнього життя або паспортний вік, а якісний аспект – такий, що вже завершився, чи ні, період інтенсивної взаємної адаптації партнерів, коли основні установки, ролі та ціннісні орієнтири ще перебувають у стадії активного формування.

На початкових етапах спільного шлюбного життя, чоловік і жінка, які донедавна функціонували, переважно, у форматі «своєї» батьківської сім’ї, стикаються з необхідністю узгодити власні правила щодо:

- організації сімейного бюджету (як він поповнюється та як витрачаються кошти, які пріоритети витрат);
- розподілу побутових обов’язків (приготування їжі, прибирання, догляд за речами тощо);
- планування дозвілля (відпочинок, спілкування з друзями чи рідними);
- межі залучення батьків та інших родичів у вирішення справ подружжя (коли молода пара мешкає з рідними або поблизу, батьки можуть нав’язувати поради чи традиції);
- простору для особистісної свободи (коли хтось із подружжя вважає, що має право на власні хобі й коло спілкування, а інший – що все має бути спільним).

Зазначені питання можуть ставати основними причинами конфліктів і комунікативних проблем молодого подружжя (Лукаш & Сингаївська, 2020).

Втім, результати емпіричного дослідження, яке провели Котлова Л. та Саух І., дозволили виявити й інших бік стосунків молодого подружжя. Так, найвищий рівень задоволеності шлюбом продемонстрували пари, які перебували у шлюбі 1-5 років. Їх спільними ціннісними

орієнтаціями виявилися “особистісна ідентифікація з партнером” та “емоційно-психотерапевтична” (Котлова & Саух, 2019).

Отже, у стосунках молодого подружжя можна відзначити й низку позитивних аспектів. По-перше, цей період часто характеризується високим рівнем задоволеності шлюбом, що зумовлено емоційною близькістю, романтичними почуттями та сильним взаємним захопленням. По-друге, молоді пари зазвичай мають прагнення краще пізнати одне одного та набути спільних із партнером рис, партнери відкриті до спілкування, підтримують одне одного у складних ситуаціях, що зміцнює їхній зв'язок. На цьому етапі шлюбні стосунки часто будуються на довірі, спільних мріях та готовності долати труднощі разом, що створює сприятливе підґрунтя для подальшого розвитку гармонійних і міцних відносин.

Висновки. У науковій літературі найчастіше зустрічаються два підходи до поняття “сім'я”: сім'єю може вважатися чоловік та дружина, навіть без дітей; сім'я складається як мінімум з одного дорослого і дитини.

Сім'я розглядається як система, що

складається з трьох автономних, але взаємозалежних підсистем: чоловік – жінка (подружжя), батьки – діти (батьківська), дитина – дитина (сиблінгова). Центральною є подружня підсистема. Коли говоримо лише про першу підсистему (чоловік – жінка), поняття «сім'я» і «подружжя» можуть вважатися синонімами. У психології часто використовується термін «подружжя сім'я» для позначення сім'ї без дітей. Розуміння подружжя, як окремої психологічної одиниці, відмінної від ширшого поняття сім'ї, дозволяє точніше виявити специфіку подружньої динаміки.

Чітких критеріїв визначення подружжя як молодого, немає. Умовно, цими критеріями можуть бути кількісні – хронологічний (кількість років у шлюбі), віковий (вік партнерів у подружній парі) та якісні (адаптація партнерів до спільного побуту, особливостей характеру один одного).

Етап “молодого подружжя” має свої психологічні особливості. З одного боку шлюбній парі притаманні непорозуміння й розбіжності щодо багатьох питань з “налаштування” спільного життя, з іншого – високий рівень задоволеності стосунками, емоційна близькість та взаємна підтримка, комунікаційний розвиток.

Література:

- 1.Буковинський, А. Й. (2012). Сім'я як соціокультурний феномен в Україні (Кандидатська дисертація). Доступ через: https://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/41672/Bukovynskyi_dis.pdf?sequence=1.
- 2.Васильченко, О. М. (2016). Сучасні підходи до дослідження сім'ї у психології. *Правничий вісник Університету «КРОК»*, 24, 221–228.
- 3.Волошок, О. В. (2019). Соціально-психологічні чинники задоволеності шлюбом осіб періоду ранньої дорослості. *Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту. Психологічні науки*, 3, 122–128.
- 4.Говорун, Т. В., & Кікінежді, О. М. (2004). *Гендерна психологія: навч. посіб.* Київ: Академія.
- 5.Горецька, О. В., & Сердюк, Н. І. (2015). *Психологія сім'ї: навч. посіб.* Бердянськ: Видавець Ткачук О. В.
- 6.Котлова, Л. О., & Саух, І. Д. (2019). Психологічні чинники задоволеності шлюбом на різних етапах подружнього життя. *Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту. Психологічні науки*, 1, 223–228.

- 7.Кравець, В. П. (1995). *Психологія сімейного життя: навч. пос. част. II*. Тернопіль.
- 8.Лукаш, Ю. С., & Сингаївська, І. В. (2020). Особливості структурно-функційних характеристик подружжя з дисфункційними взаєминами. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: тези доповідей II Міжнародної конференції університету «КРОК»*, 181–183.
- 9.Менабдишвілі, Н. Є. (2014). Взаємовідносини подружжя та розподіл обов'язків у сучасній сім'ї. *Демографічні та соціологічні проблеми: збірник праць Інституту демографії та соціології Державного університету Ілії*, 139–146.
- 10.Поліщук, В. М.(Ed), Ільїна, Н. М., Поліщук, С. А., Савченко, Ю. Ю., Мисник, С. О., Рябко, Ю. В., & Шейкоза Г. Д. (2021). *Психологія сім'ї: підручник*. Суми: Університетська книга.
- 11.Ренке, С. О. (2010). Сім'я як соціально-психологічний феномен. *Проблеми сучасної психології : зб. наук. пр. Кам'янець-Поділ. нац. ун-ту*

ім. І. Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 9, 357–364.

12.Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III. Відомості Верховної Ради України, 2002, № 21-22, 135.

13.Федоренко, Р. П. (2007). *Психологія молодшої сім'ї та сімейна криза: монографія*. Луцьк: РВВ «Вежа».

14.Цільмак, О. М.(Ed), & Лефтеров, В. О. (2020). *Психологія сім'ї та шлюбу: таблиці, схеми, коментарі: навчально-наочний підручник*. Київ: Ліра-К.

15.Чигир, О. М. (2012). Подружжя-шлюб-сім'я: зв'язок та відмінність понять. *Актуальні проблеми психології*, 12. *Психологія творчості*, 14, 278–283.

16.Gottman, D., & Silver, N. (2015). *The Seven Principles for Making Marriage Work*. New York: Harmony.

17.Olson, D. H. (2000). Circumplex Model of Marital and Family Systems. *Journal of Family Therapy*, 22, 144–167.

18.Satir, V., & Banmen, J., & Gerber, J., & Gomori, M. (1991). *The Satir Model. Family Therapy and Beyond*. Palo Alto: Science and Behavior Books.